

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (девети състав)

18 януари 2024 година*

„Преюдициално запитване — Директива 93/13/ЕИО — Неравноправни клаузи в потребителските договори — Член 3, параграф 1 — Член 6, параграф 1 — Член 7, параграф 1 — Член 8 — Влязло в сила изпълнително основание — Правомощие на съда да разгледа служебно евентуалния неравноправен характер на дадена клауза в рамките на контрола върху производство по принудително изпълнение — Национален регистър на обявените за недопустими клаузи в общи условия — Клаузи, които се различават поради формулировката си от съдържащите се в този регистър клаузи, но имат еднакъв смисъл и пораждат същите последици“

По дело C-531/22

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie (Районен съд Варшава-център, Полша) с акт от 5 юли 2022 г., постъпил в Съда на 9 август 2022 г., в рамките на производство по дело

Getin Noble Bank S.A.,

TF,

C2,

PI

срещу

TL,

при участието на:

EOS,

Zakład Ubezpieczeń Społecznych,

MG,

Komornik Sądowy AC,

СЪДЪТ (девети състав),

* Език на производството: полски.

състоящ се от: О. Spineanu-Matei, председател на състава, S. Rodin (докладчик) и L. S. Rossi, съдии,

генерален адвокат: J. Kokott,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 13 септември 2023 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за Getin Noble Bank S.A., от М. Ł. Hejmej, М. Przygodzka, А. Szcześniak, J. Szewczak, Ł. Żak, adwokaci, и М. Pugowski, aplikant radcowski,
- за TF, от М. Czugan, М. Jaroch-Konwent, W. Kołosz, А. Pakos и К. Zawadzanko, radcowie prawni,
- за полското правителство, от В. Majczyna, М. Kozak и S. Żyrek, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от U. Małecka и N. Ruiz García, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 3, параграф 1, член 6, параграф 1, член 7, параграфи 1 и 2 и член 8 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273), на член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“), на принципите на правна сигурност, ефективност, пропорционалност и на силата на пресъдено нещо, както и на правото на изслушване.
- 2 Запитването е отправено в рамките на производство по принудително изпълнение между Getin Noble Bank S.A., TF, C2 и PI, четирима кредитори, и техния длъжник TL, по повод на издадена срещу последния заповед за плащане.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Член 3, параграф 1 от Директива 93/13 гласи:

„В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора“.

4 Член 4, параграф 1 от тази директива предвижда:

„Без да се засяга член 7, преценката за неравноправност на дадена клауза се извършва, като се отчита характер[ът] на стоките или услугите, за които е сключен договорът, и се вземат предвид всички обстоятелства, довели до сключването му, към момента на самото сключване, както и всички останали клаузи в договора, или такива, съдържащи се в друг договор, от който той произтича“.

5 Член 6, параграф 1 от посочената директива гласи:

„Държавите членки определят изискването, включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи“.

6 Съгласно член 7, параграфи 1 и 2 от същата директива:

„1. Държавите членки осигуряват, че в интерес на потребителите и конкурентите, съществуват подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неравноправни клаузи в договори, сключени между потребители и продавачи или доставчици.

2. Посочените в параграф 1 мерки включват разпоредби, даващи възможност на лица или организации, които имат правен интерес от защитата на потребителите, по смисъла на националното законодателство, да сезират, при условията на националното право, съд или компетентен административен орган, които да решат дали клаузите на договора, изготвени с цел за общо използване са неравноправни, и да предприемат подходящи и ефективни мерки по преустановяване на продължаваща употреба на подобни клаузи“.

7 Член 8 от Директива 93/13 гласи:

„Държавите членки могат да приемат или да запазят в сила по-строгите действащи разпоредби, които са в съответствие с Договора, в областта на настоящата директива, с цел да осигурят максимална степен на защита за потребителите“.

Полското право

- 8 Член 189 от *ustawa — Kodeks postępowania cywilnego* (Закон за приемане на Граждански процесуален кодекс) от 17 ноември 1964 г. (Dz. U. № 43, позиция 296), в редакцията му, приложима към спора в главното производство (наричан по-нататък „Гражданският процесуален кодекс“), гласи:
- „Ищецът може да поиска съдът да установи съществуването или несъществуването на правоотношение или право, ако има правен интерес от това“.
- 9 Член 505³², алинея 1 от Гражданския процесуален кодекс предвижда:
- „В искането си ищецът посочва доказателствата в подкрепа на претенциите си. Доказателствата не се прилагат към исквата молба“.
- 10 Член 758 от Гражданския процесуален кодекс гласи:
- „Районните съдилища и съдебните изпълнители към тези съдилища са компетентни в областта на принудителното изпълнение“.
- 11 Член 804, алинея 1 от Гражданския процесуален кодекс предвижда:
- „Органът по принудително изпълнение не е оправомощен да проверява основателността и изпълняемостта на задължението, което е предмет на отговарящ на всички изисквания изпълняем титул“.
- 12 Съгласно член 840, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс:
- „Длъжникът може да предяви иск за цялостно или частично обезсилване на изпълнителния титул или ограничаване на изпълнителната му сила, когато:
- 1) оспорва фактите, въз основа на които е издаден изпълнителният лист, по-специално когато оспорва наличието на задължение, установено в несъдебно изпълнително основание, или когато оспорва прехвърлянето на задължение въпреки наличието на изричен удостоверяващ го документ;
  - 2) след издаването на изпълнителния титул е настъпил факт, довел до погасяване на задължението или до невъзможност за изпълнението му; ако изпълнителното основание е съдебно, искът на длъжника може да се основава и на факти, настъпили след приключването на съдебното дирене, на възражение за изпълнение на задължението, ако посочването на това възражение в хода на делото е било недопустимо по силата на закона, и на възражение на прихващане“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 13 На 9 януари 2006 г. потребителят TL сключва договор за кредит с Getin Noble Bank за периода от 9 януари 2009 г. до 16 януари 2016 г. в полски злоти (PLN), индексирани в швейцарски франкове (CHF) и съответстващи на равностойността в полски злоти на 15 645,27 CHF (около 16 270 EUR). Съгласно този договор за кредит към датата на неговото сключване размерът на отпуснатия от Getin Noble Bank кредит е конвертиран въз основа на обменния курс „купува“ на валутата, в която е индексирани, вписан в таблицата на курса на

чуждестранните валути на тази банка, и по този начин погасяването на всяко задължение трябва да се извърши в полски злоти след конвертирането на това задължение, деноминирано в посочената индексираща валута, по обменния курс „продава“ на тази валута, приложим към датата, на която се извършва плащането на посочената банка.

- 14 На 13 май 2008 г. TL сключва друг договор за кредит със същата банка в полски злоти, индексирани в швейцарски франкове и съответстващ на равностойността в полски злоти на 36 299,30 CHF (около 37 740 EUR) за период от 120 месеца. Този друг договор за кредит възпроизвежда основно клаузите на договора за кредит, посочен в преходната точка.
- 15 Като се позовава на неплащане от страна на TL, Getin Noble Bank разваля тези два договора за кредит и съответно на 28 декември и на 3 юни 2016 г. предявява пред Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie (Районен съд Люблин-запад, Люблин, Полша) в рамките на електронно заповедно производство два иска срещу TL, с които иска от последния да плати дължимите суми по посочените договори за кредит заедно с лихви и разноски.
- 16 В подкрепа на исканията си Getin Noble Bank се позовава на договорите за кредит, които е сключила с TL, без да може да ги приложи към тези два иска, с оглед на процесуалните разпоредби, уреждащи електронните заповедни производства, съдържащи се в член 505³², параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс, и техническите характеристики на системата за управление на тези производства, които не позволяват да се представят доказателства. Така Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie (Районен съд Люблин-запад, Люблин) също не разполагал с правомощия, нито дори с техническа възможност да изиска от Getin Noble Bank да представи тези договори за кредит.
- 17 Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie (Районен съд Люблин-запад, Люблин) издава две заповеди за плащане, които не са били оспорени от TL и следователно са станали окончателни, преди издаването на изпълнителен лист. На тази основа е започнато производство по принудително изпълнение върху недвижимия имот на TL, образувано от съдебен изпълнител под надзора на Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie (Районен съд Варшава-център, Полша), който е запитващата юрисдикция.
- 18 Така в рамките на това производство по принудително изпълнение запитващата юрисдикция е първата национална юрисдикция, пред която са били представени разглежданите в главното производство договори за кредит.
- 19 След като разглежда съдържанието на тези договори за кредит, запитващата юрисдикция изразява съмнения относно действителността на посочените договори предвид евентуално неравноправния характер на съдържащите се в тях договорни клаузи за конвертиране, без които последните не могат да бъдат изпълнени и трябва да се считат за нищожни.
- 20 Запитващата юрисдикция счита, че делото в главното производство повдига въпроса за служебната проверка на евентуално неравноправния характер на клаузите в потребителски договори, въз основа на които е образувано производство по принудително изпълнение, тоест въпрос, аналогичен на повдигнатия по делата, по които са постановени решения от 17 май 2022 г., SPV Project 1503 и др. (C-693/19 и C-831/19, EU:C:2022:395), и от 17 май 2022 г., Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394).

- 21 Тази юрисдикция отбелязва, че TL не е подал възражение срещу заповедите за плащане, посочени в точка 17 от настоящото решение, и поради това вече не разполага с никакво правно средство, което да му позволи на практика да оспори задълженията, които произтичат от тези заповеди за плащане. От една страна, възражение, направено срещу изпълнителен титул, представляващ съдебно решение, не може валидно да позволи по силата на член 840, параграф 1, точка 1 от Гражданския процесуален кодекс да се оспори основателността на задължението, предмет на този изпълнителен титул. От друга страна, предявяването от длъжник на иск за обявяване на договора за нищожен или за неприложими неравноправните клаузи на този договор на практика не би променило по никакъв начин неговото положение, тъй като такъв иск не би могъл да доведе до отмяна на окончателна заповед за плащане съгласно член 189 от Гражданския процесуален кодекс. Възщност съгласно член 365, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс влязло в сила съдебно решение, включително такава, с което се постановява заповед за плащане в рамките на електронно заповедно производство, е задължително за всички съдилища.
- 22 В случай че по силата на правото на Съюза запитващата юрисдикция е длъжна да провери служебно евентуално неравноправния характер на клаузите, съдържащи се в съответните договори за кредит, тя иска да се установи дали член 7, параграф 1 от Директива 93/13, както и принципите на ефективност, пропорционалност и правна сигурност трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат, по-специално когато съответният потребител не се позовава на правата си, произтичащи от тази директива, да се разпростре действието на вписването на договорна клауза в националния регистър на обявените за недопустими клаузи в общи условия (наричан по-нататък „националният регистър на недопустимите клаузи“) по отношение на продавач или доставчик, който не е бил страна в производството, довело до това вписване.
- 23 Сравнението на съдържанието на разглежданите в главното производство договорни клаузи с това на договорните клаузи на банки, различни от Getin Noble Bank, които са вписани в националния регистър на недопустимите клаузи, позволява да се заключи, че съществуват значителни сходства между тези клаузи, поради което те имат същия смисъл и пораждат едни и същи последици за потребителите.
- 24 Запитващата юрисдикция счита, че съгласно съдебната практика, установена с решение от 21 декември 2016 г., *Biuro podróży „Partner“* (C-119/15, EU:C:2016:987), няма пречка последиците от вписването на определена договорна клауза в националния регистър на недопустимите клаузи да се прилагат, от една страна, към всички продавачи или доставчици, които прилагат тази договорна клауза, а не само към продавача или доставчика, който е бил страна в производството, насочено към установяване на неравноправния характер на посочената клауза и вписването ѝ в този регистър, и от друга страна, към всяка клауза, която по същество е идентична със същата клауза, без непременно да е такава от гледна точка на нейната формулировка. При все това запитващата юрисдикция има съмнения дали такова тълкуване на правото на Съюза се прилага към производствата, в които една от страните е потребител, сключил договор със съответния продавач или доставчик, а не само към административните производства, които имат за цел да санкционират продавачите или доставчиците, които използват клаузи, вписани в националния регистър на недопустимите клаузи, какъвто е бил случаят по делото, по което е постановено това решение.

- 25 Запитващата юрисдикция отбелязва, че за сметка на това на 20 ноември 2015 г. Sąd Najwyższy (Върховен съд, Полша) е постановил решение III CZP 175/15, съгласно което вписването в националния регистър на недопустимите клаузи не поражда последици по отношение на други продавачи или доставчици, освен засегнатия от процедурата по вписване в този регистър, за да се гарантира правото на изслушване на тези други продавачи или доставчици.
- 26 При тези обстоятелства Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie (Районен съд Варшава-център, Полша) решава да спре производството и да отправи до Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Трябва ли член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива [93/13], както и принципите на правна сигурност, на стабилитета на окончателните съдебни решения, на ефективност и на пропорционалност да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която предвижда, че националният съд не може служебно да осъществи контрол върху неравноправни договорни клаузи и да приложи произтичащите от това последици, когато упражнява надзор върху производство по принудително изпълнение, провеждано от съдебен изпълнител въз основа на влязла в сила и подлежаща на изпълнение заповед за плащане, издадена в производство, в което не се събират никакви доказателства?
- 2) Трябва ли член 3, параграф 1, член 6, параграф 1, член 7, параграфи 1 и 2 и член 8 от Директива [93/13], член 47 от [Хартата], както и принципите на правна сигурност, на ефективност, на пропорционалност и правото на изслушване от съд да се тълкуват в смисъл, че не допускат тълкуване в съдебната практика на национална правна уредба, съгласно което вписването на неравноправна договорна клауза в [националния регистър на недопустимите клаузи] има за последица, че тази клауза се счита за неравноправна във всяко производство, в което участва потребител, включително:
- спрямо продавач или доставчик, различен от този, срещу когото е водено производството за вписване на неравноправната договорна клауза в [националния регистър на недопустимите клаузи],
  - в случай на клауза, чиято формулировка не е идентична, но която има същия смисъл и поражда същите последици спрямо потребителя?“.

Производството пред Съда

- 27 В акта за преюдициално запитване запитващата юрисдикция иска преюдициалното запитване, което е в основата на настоящото решение, да бъде разгледано по реда на бързото производство, предвидено в член 105, параграф 1 от Процедурния правилник на Съда. В подкрепа на искането си за разглеждане на делото по реда на бързото производство запитващата юрисдикция изтъква, че съдебният изпълнител, на когото е възложено разглежданото в главното производство принудително изпълнение, е наложил възбрана на недвижимия имот, предмет на това производство, и че този недвижим имот трябва да се продаде на публична продажба след подаване на молби от кредиторите, в резултат на което може да се стигне до това, от една страна, ТЛ да бъде лишен от собствеността върху посочения недвижим имот, и от друга страна, кредиторите да получат

- суми, които не им се дължат. Въпреки че TL евентуално може впоследствие да предяви правата си чрез иск за обезщетение, това не би му осигурило пълна защита на неговите права.
- 28 Член 105, параграф 1 от Процедурния правилник предвижда, че по искане на запитващата юрисдикция или, по изключение, служебно, след изслушване на съдията докладчик и генералния адвокат председателят на Съда може да реши определено преюдициално запитване да бъде разгледано по реда на бързо производство, когато естеството на делото изисква то да бъде разгледано в кратки срокове.
- 29 Важно е да се припомни, че бързото производство е процесуален способ, който следва да се прилага в случай на извънредна неотложност (решение от 21 декември 2021 г., *Randstad Italia*, C-497/20, EU:C:2021:1037, т. 37 и цитираната съдебна практика).
- 30 В случая, след изслушване на съдията докладчик и генералния адвокат, председателят на Съда решава, на 15 септември 2022 г., че искането, посочено в точка 27 от настоящото решение, не следва да бъде уважено.
- 31 Всъщност, от една страна, само по себе си обстоятелството, че главното производство представлява производство по принудително изпълнение, което се нуждае от бързо решение, не доказва неотложността, която се изисква от член 105 от Процедурния правилник (вж. в този смисъл определение на председателя на Съда от 5 октомври 2018 г., *Addiko Bank*, C-407/18, EU:C:2018:825, т. 12).
- 32 От друга страна, вярно е, че в рамките на дело, по което ищците в главното производство са направили възражение срещу принудителното изпълнение върху техния ипотекиран имот, председателят на Съда е взел предвид факта, че предвид правилата на съответното национално гражданско производство продължаването на производството по принудително изпълнение ги излага на опасността да загубят основното си жилище. Така той уважава искането за разглеждане на делото по реда на бързото производство, като отбелязва, че при такова положение съответното национално право предоставя на увредения длъжник само защита с чисто обезщетителен характер и не позволява възстановяване на предишното положение, в което той е имал качеството на собственик на жилището си (вж. в този смисъл определение на председателя на Съда от 5 октомври 2018 г., *Addiko Bank*, C-407/18, EU:C:2018:825, т. 13).
- 33 В случая обаче от искането за разглеждане на делото по реда на бързото производство, нито от преюдициалното запитване по никакъв начин не следва, че понастоящем TL е изложен на непосредствена опасност да загуби основното си жилище в рамките на разглежданото в главното производство принудително изпълнение. Всъщност запитващата юрисдикция не е посочила на Съда, че разглежданият в главното производство недвижим имот е основното жилище на TL, като впрочем последният явно пребивава на адрес, различен от адреса на този недвижим имот (вж. в този смисъл определение на председателя на Съда от 5 октомври 2018 г., *Addiko Bank*, C-407/18, EU:C:2018:825, т. 14).

По компетентността на Съда и допустимостта на преюдициалното запитване

- 34 На първо място, Getin Noble Bank твърди по същество, че Съдът не е компетентен да се произнесе по преюдициалното запитване, тъй като преюдициалните въпроси се отнасят до национално производство по принудително изпълнение, което не попада в приложното поле на правото на Съюза.
- 35 В това отношение следва да се припомни, че от член 19, параграф 3, буква б) ДЕС и от член 267, първа алинея ДФЕС следва, че Съдът е компетентен да се произнася преюдициално относно тълкуването на правото на Съюза или валидността на актовете на институциите на Съюза.
- 36 От самия текст на поставените от запитващата юрисдикция преюдициални въпроси обаче следва, че противно на твърденията на Getin Noble Bank, тези въпроси се отнасят до тълкуването на разпоредби от Директива 93/13 и на Хартата, както и на общи принципи на правото на Съюза, а не на разпоредби от полското право. Следователно Съдът е компетентен да се произнесе по преюдициалното запитване.
- 37 На второ място, Getin Noble Bank поддържа по същество, че преюдициалното запитване при всички положения е недопустимо.
- 38 Всъщност, от една страна, запитващата юрисдикция не е оправомощена да се произнася по спор между страните с решение, което би представлявало „решение“ по смисъла на член 267 ДФЕС, и трябва да се счита за „административен орган“, когато действа в рамките на контрола върху производство по принудително изпълнение. От друга страна, поставените преюдициални въпроси били неточни, твърде общи и хипотетични. Първият въпрос не уточнявал нито мярката за контрол, до която се отнася, нито реда за прилагане на евентуалните отговори на Съда. Освен това страните в производството за контрол не разполагали с никакво правно основание, позволяващо да получат решение по същество. Вторият въпрос не отчитал обстоятелството, че макар да било задължително да се запознае с позицията на засегнатия потребител относно запазването на клаузите, които запитващата юрисдикция счита за неравноправни, последната не била компетентна да анализира волята на този потребител в това отношение, който впрочем бил пасивен в настоящия случай.
- 39 Следователно Getin Noble Bank по същество оспорва, че съгласно полското право запитващата юрисдикция е компетентна да провери служебно евентуално неравноправния характер на клаузите, съдържащи се в разглежданите в главното производство договори за кредит. Подобни доводи, с които се изтъква елемент, свързан със съществуването на делото, по никакъв начин не могат да поставят под въпрос допустимостта на преюдициалното запитване (вж. в този смисъл решение от 17 март 2021 г., An tAire Talmhaíochta Bia agus Mara и др., C-64/20, EU:C:2021:207, т. 27 и цитираната съдебна практика).
- 40 С оглед на всички изложени по-горе съображения Съдът е компетентен да се произнесе по преюдициалното запитване и то е допустимо.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 41 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която предвижда, че национална юрисдикция не може служебно да провери евентуално неравноправния характер на клаузи в потребителски договор и да приложи произтичащите от това последици, когато упражнява контрол върху производство по принудително изпълнение, основано на решение, с което се издава окончателна и ползваща се със сила на пресъдено нещо заповед за плащане.
- 42 Следва веднага да се припомни, че както става ясно от практиката на Съда, неравноправното положение на потребител спрямо продавач или доставчик може да се компенсира само с положителна и външна по отношение на самите засегнати страни по договора намеса и че националният съд е длъжен служебно да преценява евентуалния неравноправен характер на договорните клаузи, попадащи в приложното поле на Директива 93/13, когато са налице необходимите за това правни и фактически обстоятелства (решение от 22 септември 2022 г., Vicente (Производство за изпълнение на вземания за адвокатски възнаграждения), C-335/21, EU:C:2022:720, т. 52).
- 43 Макар Съдът многократно да е дал съобразени с изискванията на член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13 насоки в различни отношения за това по какъв начин национален съд трябва да осигури защитата на правата, които потребителите черпят от тази директива, следва да се отбележи, че правото на Съюза по принцип не хармонизира производствата, по реда на които се преценява евентуалната неравноправност на договорна клауза, поради което тези производства се уреждат от вътрешния правен ред на всяка държава членка. Такъв е случаят в главното производство, що се отнася до полските процесуалноправни норми, уреждащи производството за принудително изпълнение, които при липсата на хармонизация попадат в обхвата на правния ред на засегнатата държава членка (вж. по аналогия решение от 22 септември 2022 г., Vicente (Производство за изпълнение на вземания за адвокатски възнаграждения), C-335/21, EU:C:2022:720, т. 53).
- 44 При все това, съгласно принципа за лоялно сътрудничество, закрепен в член 4, параграф 3 ДЕС, процесуалните правила за съдебните производства, предназначени да гарантират защитата на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза, не трябва да бъдат по-неблагоприятни от тези, които уреждат аналогични вътрешноправни производства (принцип на равностойност) и не трябва да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (принцип на ефективност) (решение от 22 септември 2022 г., Vicente (Производство за изпълнение на вземания за адвокатски възнаграждения), C-335/21, EU:C:2022:720, т. 54).
- 45 Що се отнася до принципа на ефективност, от постоянната практика на Съда произтича, че винаги когато се поставя въпросът дали национална процесуална норма прави невъзможно или прекомерно трудно прилагането на правото на Съюза, трябва да се държи сметка за мястото на тази норма с оглед на цялото производство, неговия ход и неговите особености, разгледани като цяло, както и, ако е необходимо, да се вземат под внимание принципите, които стоят в основата на националната правораздавателна система, като гарантирането на правото на защита, принципа на правна сигурност и правилното развитие на производството. От тази гледна точка Съдът приема, че при спазването на

принципа на ефективност не може да се стига до това съдът изцяло да компенсира пълната пасивност в процеса на съответния потребител (решение от 17 май 2022 г., *Unicaja Banco*, C-869/19, EU:C:2022:397, т. 28).

- 46 По-нататък, Съдът е уточнил, че задължението на държавите членки да осигурят ефективността на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза, включва — що се отнася в частност до правата, произтичащи от Директива 93/13 — изискване за ефективна съдебна защита, препотвърдено в член 7, параграф 1 от тази директива и закрепено в член 47 от Хартата, което по-специално важи за определянето на процесуалните правила, приложими към исковете, основани на подобни права (решение от 17 май 2022 г., *Unicaja Banco*, C-869/19, EU:C:2022:397, т. 29).
- 47 В това отношение Съдът е постановил, че при липса на ефективен контрол върху потенциалната неравноправност на клаузите от съответния договор не би могло да се гарантира спазването на предоставените с Директива 93/13 права (решение от 17 май 2022 г., *Unicaja Banco*, C-869/19, EU:C:2022:397, т. 30).
- 48 От това следва, че определените от националното право условия, на които се позовава член 6, параграф 1 от Директива 93/13, не могат да накърняват същността на правото, което потребителите черпят от тази разпоредба, да не бъдат обвързани от считаните за неравноправни клаузи (решение от 17 май 2022 г., *Unicaja Banco*, C-869/19, EU:C:2022:397, т. 31).
- 49 Запитващата юрисдикция посочва, че заповеди за плащане, като разглежданияте в главното производство, се издават от полски съдилища, след като са били поискани от съответния кредитор в рамките на електронно заповедно производство, без тези съдилища да имат правна и техническа възможност да се запознаят с договорите, въз основа на които са издадени тези заповеди, и следователно да проверят служебно дали тези договори съдържат клаузи с неравноправен характер. В случай че посочените заповеди за плащане не са оспорени от съответния длъжник в двуседмичен срок от връчването им, въз основа на тях се издава изпълнителен лист и те придобиват сила на пресъдено нещо, което има за последица това, че юрисдикцията, под контрола на която съответният съдебен изпълнител води производството по принудително изпълнение, не е оправомощена да извърши служебно тази проверка.
- 50 В това отношение следва да се припомни, че ефективна защита на правата, предоставени с Директива 93/13 на потребителя, може да бъде гарантирана само при условие че националният процесуалноправен режим позволява в рамките на заповедното производство или на това по принудително изпълнение да се извърши служебен контрол относно евентуално неравноправния характер на клаузите, съдържащи се в разглеждания договор (решение от 17 май 2022 г., *Impuls Leasing România*, C-725/19, EU:C:2022:396, т. 49).
- 51 Съдът приема, че когато на етапа на производството за принудително изпълнение не се предвижда осъществяването на служебен контрол от съда за евентуални неравноправни клаузи в разглеждания договор, трябва да се счете, че дадена национална правна уредба засяга ефективността на защитата, търсена с Директива 93/13, когато не предвижда такъв контрол на етапа на издаването на заповедта за изпълнение или когато предвижда такъв контрол само на етапа на възражението срещу заповедта за изпълнение, ако съществува немалък риск потребителят да не подаде изискваното възражение било поради твърде краткия срок, предвиден за тази цел, било предвид разходите, които евентуалното исково

- производство би създадо с оглед на размера на оспорваното задължение, било защото националното законодателство не предвижда задължение за съобщаване на потребителя на цялата необходима информация, която да му позволи да определи обхвата на правата си (решение от 17 май 2022 г., *Impuls Leasing România*, C-725/19, EU:C:2022:396, т. 50).
- 52 От това следва, от една страна, че полската правна уредба, уреждаща издаването на заповед за плащане и производството по принудително изпълнение, не би била съобразена с принципа на ефективност, ако не предвижда никаква служебна проверка от съд на евентуално неравноправния характер на клаузите, съдържащи се в съответния договор.
- 53 От друга страна, ако полското право предвижда такава проверка само когато съответният потребител оспори заповед за плащане, запитващата юрисдикция следва да прецени дали съществува немалък риск този потребител да не подаде изискваното възражение било поради твърде краткия срок, предвиден за тази цел, било с оглед на разходите, до които едно съдебно производство би довело с оглед на размера на оспорваното задължение, било защото това право не предвижда задължение за предоставяне на потребителя на цялата необходима информация, за да може той да определи обхвата на правата си.
- 54 Що се отнася до двуседмичния срок за подаване на такова възражение, предвиден в разглежданата в главното производство национална правна уредба, Съдът е постановил, че такъв срок поражда риска, посочен в предходната точка (вж. в този смисъл определение от 6 ноември 2019 г., *BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala București и Secapital*, C-75/19, EU:C:2019:950, т. 31 и 33).
- 55 Дори страната да не е длъжна да мотивира възражението си срещу заповедта за плащане по силата на полското право, както твърди *Getin Noble Bank*, двуседмичният срок все пак изглежда особено кратък, за да може съответният потребител да прецени правните последици от решението си да се противопостави или не на тази заповед.
- 56 В случай че запитващата юрисдикция приеме, че съществува немалък риск поради посочените в точка 53 от настоящото решение обстоятелства да не бъде подадено възражение срещу разглежданите в главното производство заповеди за плащане, следва да се припомни, що се отнася до обстоятелството, че тези заповеди се ползват със сила на пресъдено нещо, че за да се гарантира както стабилността на правото и на правоотношенията, така и доброто правораздаване, е необходимо съдебните решения, които са станали окончателни след изчерпване на наличните способности за защита или след изтичане на сроковете, предвидени за използване на тези способности за защита, да не могат повече да бъдат оспорвани (вж. в този смисъл решение от 17 май 2022 г., *Unicaja Banco*, C-869/19, EU:C:2022:397, т. 32).
- 57 Освен това защитата на съответния потребител не е абсолютна. По-специално правото на Съюза не налага на националната юрисдикция да не прилага вътрешните процесуалноправни норми, които придават на дадено решение сила на пресъдено нещо, дори когато това би позволило да се отстрани нарушение на разпоредба от Директива 93/13, независимо от естеството на това нарушение, стига обаче, в съответствие със съдебната практика, припомнена в точка 44 от настоящото решение, да са спазени принципите на равностойност и ефективност (решение от 17 май 2022 г., *Unicaja Banco*, C-869/19, EU:C:2022:397, т. 33).

- 58 В положение, при което служебното разглеждане на неравноправния характер на договорните клаузи се счита за извършено и се ползва със сила на пресъдено нещо, дори при липсата на мотиви в това отношение, Съдът приема, че изискването за ефективна съдебна защита налага съдът по изпълнението да може да прецени, включително за първи път, евентуалния неравноправен характер на договорните клаузи, послужили за основание за издаването на заповед за изпълнение от съда по искане на взыскател, срещу която длъжникът не е подал възражение (вж. в този смисъл решение от 17 май 2022 г., SPV Project 1503 и др., C-693/19 и C-831/19, EU:C:2022:395, т. 65 и 66).
- 59 Същото важи a fortiori, когато не се счита, че е извършена служебна проверка на евентуално неравноправния характер на договорните клаузи, съдържащи се в съответния договор, както, изглежда, е в настоящия случай.
- 60 Фактът, че TL е бил пасивен в хода на производствата пред полските съдилища, не освобождава запитващата юрисдикция от задължението ѝ да извърши тази служебна проверка, ако установи, че TL не е направил възражение срещу разглежданите в главното производство заповеди за плащане поради обстоятелствата, посочени в точка 53 от настоящото решение, тъй като това възражение е било единственият процесуален способ, с който TL е разполагал, за да оспори неравноправния характер на клаузите на разглежданите в главното производство договори.
- 61 С оглед на гореизложеното на първия въпрос следва да се отговори, че член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която предвижда, че национална юрисдикция не може служебно да провери евентуално неравноправния характер на договорни клаузи и да приложи произтичащите от това последици, когато упражнява контрол върху производство по принудително изпълнение, основано на решение, с което се постановява ползваща се със сила на пресъдено нещо заповед за плащане:
- ако тази правна уредба не предвижда такава проверка на стадия на издаване на заповедта за плащане, или
  - когато такава проверка е предвидена едва на етапа на подаване на възражение срещу съответната заповед за плащане, ако съществува немалък риск засегнатият потребител да не подаде изискваното възражение било поради твърде краткия срок, предвиден за тази цел, било с оглед на разходите, до които едно съдебно производство би довело с оглед на размера на оспорваното задължение, било защото националната правна уредба не предвижда задължение за предоставяне на цялата необходима информация на този потребител, за да може той да определи обхвата на правата си.

По втория въпрос

- 62 С втория въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 3, параграф 1, член 6, параграф 1, член 7, параграфи 1 и 2 и член 8 от Директива 93/13 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална съдебна практика, съгласно която вписването на договорна клауза в националния регистър на недопустимите клаузи има за последица тази клауза да се счита за неравноправна във всяко производство, в което участва потребител, включително спрямо продавач или доставчик, различен от този, срещу когото е водено производството по вписване на посочената клауза в националния регистър,

- и когато формулировката на съответната клауза не е идентична с тази на вписаната в регистъра клауза, но има същия смисъл и поражда същите последици за съответния потребител.
- 63 Съгласно постоянната практика на Съда въведената с Директива 93/13 система на защита се основава на идеята, че потребителят е в положение на по-слаба страна спрямо търговеца от гледна точка както на преговорните си възможности, така и на степента си на информираност (решение от 21 септември 2023 г., mBank (Полски регистър на недопустимите клаузи), C-139/22, EU:C:2023:692, т. 34).
- 64 Следователно, на първо място, съгласно член 3, параграф 1 от тази директива договорна клауза, която не е индивидуално договорена, се счита за неправова, когато въпреки изискването за добросъвестност тя създава в ущърб на съответния потребител значителна неравнопоставеност между произтичащите от този договор права и задължения на страните, при положение че по силата на член 6, параграф 1 от посочената директива такава неправова клауза не е обвързваща за потребителя. С последната се цели замяна на формалното равновесие, което посоченият договор установява между правата и задълженията на съдоговорителите, с действително равновесие, което може да възстанови равенството между тях (решение от 21 септември 2023 г., mBank (Полски регистър на недопустимите клаузи), C-139/22, EU:C:2023:692, т. 35 и цитираната съдебна практика).
- 65 На следващо място, предвид естеството и значението на обществения интерес към защитата на потребителите, които са в положението на по-слаба страна, член 7, параграф 1 от същата директива във връзка с двадесет и четвърто съображение от нея задължава държавите членки да предвидят подходящи и ефективни мерки за предотвратяване на употребата на неправова клаузи в договори, сключени между потребители и търговци (решение от 21 септември 2023 г., mBank (Полски регистър на недопустимите клаузи), C-139/22, EU:C:2023:692, т. 36).
- 66 Както следва от член 7, параграф 2 от Директива 93/13, посочените по-горе мерки включват възможността на лица или организации, които имат правен интерес от защитата на потребителите, да сезират съда, който да реши дали клаузите, изготвени с цел общо използване, са неправова, и да изискат да бъде забранено прилагането им (решение от 21 септември 2023 г., mBank (Полски регистър на недопустимите клаузи), C-139/22, EU:C:2023:692, т. 37).
- 67 При все това, доколкото спорът в главното производство не засяга такива лица и организации, не е необходимо да се отговаря на втория въпрос с оглед на член 7, параграф 2 от Директива 93/13.
- 68 Накрая, съгласно дванадесето съображение от Директива 93/13 последната има за цел само частична и минимална хармонизация на националните законодателства относно неправова клаузи, като предоставя възможност на държавите членки, при спазване на Договора за функционирането на ЕС, да предоставят на потребителите по-голяма степен на защита чрез разпоредби в националното си законодателство, които са по-строги от тези в посочената директива. Освен това съгласно член 8 от същата директива държавите членки могат да приемат или да запазят в сила по-строгите действащи разпоредби, които са в съответствие с Договора, в областта на посочената директива, с цел

да осигурят максимална степен на защита за тези потребители (решение от 21 септември 2023 г., mBank (Полски регистър на недопустимите клаузи), C-139/22, EU:C:2023:692, т. 39 и цитираната съдебна практика).

- 69 Що се отнася обаче до националния регистър на недопустимите клаузи, Съдът вече е постановил, че механизъм като този регистър, който се състои в съставянето на списък с клаузи, които трябва да се считат за неравноправни, попада в приложното поле на по-строгите разпоредби, които държавите членки могат да приемат или да запазят в сила съгласно член 8 от Директива 93/13 и че този регистър по принцип отговаря на интереса от защита на потребителите (решение от 21 септември 2023 г., mBank (Полски регистър на недопустимите клаузи), C-139/22, EU:C:2023:692, т. 40 и цитираната съдебна практика).
- 70 Директива 93/13 не изисква създаването на такъв регистър, поради което изборът на средствата, използвани за постигането на специфичните цели на същия, а следователно и определянето на правните последици, които вписването в този регистър на обявени за неравноправни клаузи може да породи, спадат към компетентността на държавите членки.
- 71 Доколкото националният регистър на недопустимите клаузи се управлява прозрачно в интерес не само на потребителите, но и на търговците, и доколкото този регистър се актуализира при спазване на принципа на правна сигурност, създаването на такъв регистър е съвместимо с правото на Съюза (решение от 21 септември 2023 г., mBank (Полски регистър на недопустимите клаузи), C-139/22, EU:C:2023:692, т. 43 и цитираната съдебна практика).
- 72 Освен това прилагането на механизма на регистъра на недопустимите клаузи предполага преценка от страна на компетентната национална юрисдикция на равностойността на спорната договорна клауза с обявена за недопустима и включена в този регистър клауза от общи условия, като съответният търговец има възможност да оспори тази равностойност пред национална юрисдикция, за да се определи дали, като се вземат предвид всички релевантни обстоятелства във всеки разглеждан случай, с оглед по-специално на последиците, които поражда, тази договорна клауза е еднаква по съдържание с клауза, вписана в този регистър (решение от 21 септември 2023 г., mBank (Полски регистър на недопустимите клаузи), C-139/22, EU:C:2023:692, т. 44 и цитираната съдебна практика). Следователно такъв национален режим не нарушава правото на защита на съответния продавач или доставчик (вж. по аналогия решение от 21 декември 2016 г., Biuro podróży „Partner“, C-119/15, EU:C:2016:987 т. 43).
- 73 Освен това, макар съгласно член 8 от Директива 93/13 държавите членки да са свободни да предвидят във вътрешното си право не само по-широка служебна проверка от тази, която техните юрисдикции трябва да извършат по силата на тази директива; но и опростени процедури за преценка на неравноправния характер на договорна клауза като разглежданата в главното производство, националният съд все пак по принцип е длъжен да уведоми страните по спора за тази преценка и да ги покани да обсъдят този въпрос при условията на състезателност по предвидения от националните процесуални разпоредби ред (решение от 21 септември 2023 г., mBank (Полски регистър на недопустимите клаузи), C-139/22, EU:C:2023:692, т. 45).
- 74 Запитващата юрисдикция отбелязва, че полското право може да се тълкува в смисъл, че вписването на договорна клауза в националния регистър на недопустимите клаузи има за последица тази клауза да се счита за неравноправна във всяко производство, в което

- участва потребител, включително по отношение на продавач или доставчик, различен от този, срещу когото е водено производството за вписване на посочената клауза в този национален регистър, и когато формулировката на съответната клауза не е идентична с тази на вписаната клауза, но има същия смисъл и поражда същите последици за съответния потребител.
- 75 В това отношение следва да се припомни, че ако се установи, че спорна договорна клауза е с неравноправен характер, след като се съпостави съдържанието ѝ с това на клауза, вписана в националния регистър на недопустимите клаузи, това може бързо да допринесе за обстоятелството, че неравноправните клаузи, използвани в голям брой договори, престават да пораждат правни последици по отношение на потребителите, страни по тези договори (решение от 21 септември 2023 г., mBank (Полски регистър на недопустимите клаузи), C-139/22, EU:C:2023:692, т. 41).
- 76 Освен това, в дело относно административно производство срещу търговец Съдът е постановил, че член 6, параграф 1 и член 7 от Директива 93/13/, разглеждани във връзка членове 1 и 2 от Директива 2009/22/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 година относно исковете за преустановяване на нарушения с цел защита на интересите на потребителите (ОВ L 110, 2009 г., стр. 30), и в светлината на член 47 от Хартата, трябва да се тълкуват в смисъл, че не са пречка за това използването в общи условия на клаузи, чието съдържание е равностойно на съдържанието на клаузи, обявени за недопустими с влязло в сила съдебно решение и вписани в национален регистър на обявените за недопустими клаузи, да се счита — по отношение на търговец, който не е бил страна по производството, приключило с вписването на тези клаузи в регистъра — за неправомерно поведение (решение от 21 декември 2016 г., Biuro podróży „Partner“, C-119/15, EU:C:2016:987, т. 47).
- 77 Същото важи a fortiori и за спор между продавачи или доставчици и потребители като разглеждания в главното производство, в рамките на който трябва да се изпълнят условията на евентуално неравноправна договорна клауза.
- 78 С оглед на гореизложеното на втория въпрос следва да се отговори, че член 3, параграф 1, член 6, параграф 1, член 7, параграф 1 и член 8 от Директива 93/13 трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национална съдебна практика, съгласно която вписването на договорна клауза в националния регистър на недопустимите клаузи има за последица тази клауза да се счита за неравноправна във всяко производство, в което участва потребител, включително спрямо продавач или доставчик, различен от този, срещу когото е водено производството по вписване на посочената клауза в този национален регистър, и когато формулировката на същата клауза не е идентична с тази на вписаната в регистъра клауза, но има същия смисъл и поражда същите последици за съответния потребител.

По съдебните разноски

- 79 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (девети състав) реши:

1) Член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори

трябва да се тълкуват в смисъл, че

не допускат национална правна уредба, която предвижда, че национална юрисдикция не може служебно да провери евентуално неравноправния характер на договорни клаузи и да приложи произтичащите от това последици, когато упражнява контрол върху производство по принудително изпълнение, основано на решение, с което се постановява ползваща се със сила на пресъдено нещо заповед за плащане:

- ако тази правна уредба не предвижда такава проверка на стадия на издаване на заповедта за плащане, или**
- когато такава проверка е предвидена едва на етапа на подаване на възражение срещу съответната заповед за плащане, ако съществува немалък риск засегнатият потребител да не подаде изискваното възражение било поради твърде краткия срок, предвиден за тази цел, било с оглед на разходите, до които едно съдебно производство би довело с оглед на размера на оспорваното задължение, било защото националната правна уредба не предвижда задължение за предоставяне на цялата необходима информация на този потребител, за да може той да определи обхвата на правата си.**

2) Член 3, параграф 1, член 6, параграф 1, член 7, параграф 1 и член 8 от Директива 93/13

трябва да се тълкуват в смисъл, че

допускат национална съдебна практика, съгласно която вписването на договорна клауза в националния регистър на недопустимите клаузи има за последица тази клауза да се счита за неравноправна във всяко производство, в което участва потребител, включително спрямо продавач или доставчик, различен от този, срещу когото е водено производството по вписване на посочената клауза в този национален регистър, и когато формулировката на същата клауза не е идентична с тази на вписаната в регистъра клауза, но има същия смисъл и поражда същите последици за съответния потребител.

Подписи